

СПРАВКА

за научните приноси в публикациите на доц. д-р Георги Иванов Митов, представени за участие в конкурса за професор по Наказателнопроцесуално право в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет, научно направление 3.6. Право, публикуван в Държавен вестник, брой 83 от 17 октомври 2017 г.

За участие в конкурса представям 1 монография и 6 статии в научни списания и сборници от научни конференции.

I. Монография (хабилитационен труд) – Наказателни дела от частен характер. С.: Сиби, 2017, 292 с.

Трудът представлява първото цялостно изследване на производството по наказателни дела от частен характер. На съвременния етап правната уредба на тази категория дела се характеризира с механично пренасяне към тях на регламентацията, приложима за делата от общ характер, без да се отчитат техните специфични особености. Това води до възникване на сложни теоретични въпроси, които създават неясна и противоречива съдебна практика. Това породило научния ми интерес към изследване на тази проблематика.

На основата на задълбочен анализ на действащата нормативна уредба на това производство в НПК, историческото му развитие, сравнително-правния преглед на законодателните разрешения в някои европейски държави и критично коментираната съдебна практика, е разработена цялостна концепция за разглеждането на делата за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия.

Редом с изясняването на теоретичните постановки в монографията се предлагат решения на редица неуредени въпроси и празноти в законовата регламентация на тази категория наказателни дела, което дава възможност за преодоляването на някои практически проблеми в правоприлагането и създава добра основа за законодателно усъвършенстване на този вид наказателно производство.

1. В глава първа са разгледани основните въпроси на наказателното преследване за престъпления от частен характер – частното начало в наказателния процес, частното обвинение, насрещното частно обвинение и насрещната частна тъжба и участието на прокурора по тази категория дела (встъпване и образуване).

а) На базата на историческо и сравнително правно изследване на материята се формулира същността на частното начало в наказателното производство. То е самостоятелен институт на наказателния процес като част от механизма за правно регулиране на процесуалната дейност и е допълнителен (акцесорен) елемент на официалното начало, който дава възможност на субектите на наказателния процес, които защитават свои права и законни интереси, с изрично уредени в процесуалния закон активни процесуални действия да влияят върху хода на наказателното производство като с упражняването им ограничават или изменят задълженията или създават нови такива за държавните органи, осъществяващи процесуално ръководство.

Обоснована е тезата, че частното начало е по-тясно като понятие от диспозитивността и представлява част от нея.

Посочени са изчерпателно проявите форми на това начало по трите категории дела – за престъпления от общ характер, за престъпления от частно-публичен характер и за престъпления, които се преследват по тѣжба на пострадалия.

б) Частното обвинение по своята същност представлява дейност на пострадалото лице от престъпление от частен характер, насочена към реализиране на наказателната отговорност на извършителя на престъпното деяние.

Наказателното преследване за престъпления от частен характер притежава специфични черти, които го различават от това за престъпленията от общ характер. Независимо от спецификите, дейността по наказателното преследване за този вид престъпления се подчинява на общите характеристики и изисквания за осъществяването на тази функция. Особеностите при частното обвинение се изразяват в субекта (само физическо лице, претърпяло вреди от престъпление от частен характер – изключение е хипотезите на чл. 48 и чл. 49 НПК, когато участва прокурор), в краткия срок за упражняване на искането за образуване на производството (шестмесечен или едномесечен – чл. 83, ал. 3 НПК), в съвпадането на възбуждането на наказателното преследване с привличането на обвиняем (поради липса на досъдебно производство), в определянето на правната квалификация на деянието от съда и във възможността със собствени действия частният тѣжител да прекрати производството, включително и да поиска освобождаване на осъдения от изтърпяване на наложеното наказание.

в) Насрещното частно обвинение, съответно насрещната тѣжба като средство за реализирането му, не е уредено в НПК и не е познато на българското наказателнопроцесуално право. Този институт се среща в правните системи на Федерална република Германия, Руската федерация и Република Сърбия.

Българското наказателно право познава института на реторсията, където за двете насрещни еднакви деяния, които осъществяват престъпление от частен характер (лека телесна повреда или обида), съдът може да освободи и двамата извършители от наказание. Съдебната практика допуска обединяването на две образувани дела от частен характер, когато деянията са свързани и по едното дело пострадалия е подал тѣжбата срещу извършителя, който по второто дело е подал тѣжба срещу пострадалия по първото, където в обединеното дело вече има насрещно частно обвинение. Посочените две хипотези налагат преосмисляне в българското процесуално законодателство на института на насрещното частно обвинение, съответно на насрещната тѣжба, и тяхното законово уреждане.

➤ Основният процесуален проблем при реторсията е произнасянето на съда по престъпния характер на насрещното деяние без наличието на обвинение за това. Затова в този случай е налице противоречие със същността на частното обвинение по делата от частен характер – пострадалото лице суверенно да прецени дали да подаде тѣжба и да иска осъждане на извършителя на престъпното деяние.

„Изземването“ на обвинителната функция от съда при реторсията противоречи и на принципа на състезателност в наказателния процес (чл. 12, ал. 1 НПК). Прилагането на реторсията разширява предмета на доказване, като решаващият орган е длъжен да събира допълнително доказателства, свързани със задължителното му произнасяне по престъпния характер на насрещното поведение на пострадалия. Прилагането ѝ води до нарушаване на вътрешното убеждение на съда при определяне на отговорността на двамата извършители и не съответства на правилата за индивидуализацията на наказанието, включително и при освобождаването от такова.

Разгледан е въпросът за характера на съдебно правомощие (може да освободи и двамата от наказание – чл. 130, ал. 3 НК и чл. 146, ал. 2 НК) – задължение или възможност, и неговото съдържание. При действащия НК съдът има единствената възможност – да освободи и двамата от наказание. Не може да бъде споделено подобно тълкуване за свободата на преценка на съда, дадена му чрез „може да освободи и двамата от наказание“. Той е длъжен при наличието на материалноправните предпоставки за реторсия да я приложи. Не подлежи на преценка възможността за прилагането ѝ. Приемането на обратното (преценката дали да я приложи или не) противоречи на същността на самия институт и го обезсмисля като изключение от общите правила за определяне на наказание.

Поставените процесуални проблеми при реторсията, свързани с липсата на насрещно обвинение, могат да бъдат преодолені като *de lege ferenda* в съответните разпоредби на НК се въведе изискването за изрично искане на подсъдимия за освобождаване от наказание. Това искане на подсъдимия може да бъде определено като „квази насрещно обвинение“ и то може да бъде направено до приключване на съдебното следствие.

➤ Необходимостта от законодателно уреждане на насрещната тъжба е житейска и е продиктувана от наличието на две престъпления от частен характер, при които извършителят на първото е пострадал от второто, а то е извършено от пострадалия по първото. За всяко от двете престъпни деяния ролята на пострадал и извършител са разменени, което ги охарактеризира като взаимно свързани и насрещни престъпления. Реторсията се явява частен случай поради изискването за еднакви престъпления, а практиката показва, че обединяването на две дела от частен характер най-често се свързва с прилагането ѝ.

➤ Във връзка със законодателното уреждане на насрещната тъжба са изяснени основните въпроси, свързани с нея – параметри, механизъм на предявяване и развитие на насрещното частно обвинение. Предлага се създаването на нов текст в НПК в глава двадесета Съдебно заседание, раздел II Действия по даване ход на делото в съдебно заседание накрая със следното съдържание:

„Чл. 275а. (1) До началото на съдебното следствие подсъдимият по дела от частен характер може да повдигне насрещно обвинение и след срока по чл. 81, ал. 3 срещу частния тъжител за престъпление от частен характер, от което той е пострадал.

(2) Съдът се произнася по същество едновременно по обвинението и насрещното обвинение. Оттеглянето на обвинението не влияе върху производството по насрещното обвинение.“

г) НПК допуска при определени предпоставки прокурорът да встъпи в наказателно дело от частен характер (чл. 48 НПК) и възможност той да образува наказателно производство за извършено престъпление от частен характер (чл. 49 НПК).

➤ От проследяването на историческото развитие на този институт, уредено в отделните процесуалните закони, се изгражда концепцията за ролята на прокурора по престъпленията от частен характер за защита на обществения и държавен интерес и интересите на пострадалия гражданин. Прокурорът не участва в делата от частен характер, освен в случаите на чл. 48 НПК и чл. 49 НПК, и тогава то е изключение Намесата на прокурора в посочените хипотези (встъпва в образувано дело или сам образува производство) се налага с цел да се гарантират правата и законните интереси на пострадалия, които не може сам да ги защити.

➤ На задълбочен анализ е подложена невъзможността на частния тъжител да защити своите права и законни интереси като са посочени конкретните ѝ проявления (бездействие за образуване на наказателно производство чрез неподаване на тъжба или последващо – в хода на вече образувано производството).

Изяснени са съдържателно посочените от законодателя две причини за невъзможността – безпомощно състояние или зависимост от извършителя на

престъплението, като са предложени решения на редица практически трудности, констатирани в съдебната практика.

➤ Ролята на прокурора след встъпването в наказателното производство от частен характер и възможността му за активни действия в защита на правата на тъжителя е много ограничена с оглед изискванията на НПК при изменение на обвинението (правната квалификация на твърдените в тъжбата факти е дадена от съдията-докладчик и прокурорът не може да я променя; той може да се направи само съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението (не може да се приложи закон за по-тежко наказуемо престъпление) и това следва да стане, ако не е изтекъл срокът по чл. 83, ал. 3 НПК – чл. 287, ал. 6 НПК), моментът на встъпване (най-често той се определя от моментът на узнаването за невъзможността на частния тъжител да защити сам правата си) и прекратяването на участието му в делото.

НПК дава достатъчно гаранции за ефективни действия без участието на прокурора по тази категория дела, които ще доведат до защита на правата и интересите на частния тъжител (участието на повереник; възможността съдът да му назначи повереник, ако той не разполага със средства за заплати адвокатското възнаграждение; назначаването на особен представител – адвокат, при противоречие на интересите на родителите, настойника или попечителя с тези на пострадалия; задължението на съда да вземе всички мерки, за да осигури разкриване на обективната истина), които на практика обезсмислят правомощието на прокурора да встъпи във висящото производство от частен характер. Затова *de lege ferenda* това правомощие на прокурора следва да отпадне като неефективно.

➤ В изключителни случаи прокурорът може да образува наказателно производство за престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия (чл. 49 НПК). Като „остатък“ от предходни редакции на това правомощие (в отм. НПК от 1974 г.) е останало изискването за „изключителен случай“, което се явява допълнително условие за упражняването на това прокурорско правомощие. То нарушава основен принцип в наказателния процес – на равенството на гражданите в наказателното производство (чл. 11 НПК), и поради това този допълнителен критерий за упражняване на прокурорското правомощие *de lege ferenda* следва да отпадне.

Неправилно в съдебната практика се разбира съдържанието на това правомощие като възможност за образуване на досъдебно производство за извършеното престъпление от частен характер. Новата конституционната концепция (с Конституцията на Република България от 1991 г.) за ролята на прокурора изключва възможността прокурорът да образува досъдебно производство при упражняването на правомощието си по чл. 49 НПК. Той може при наличието на посочените в разпоредбата предпоставки да внесе в

създа обвинителен акт за образуване на съдебно производство за извършеното престъпление от частен характер.

➤ Действащата редакция на разпоредбата на чл. 50 НПК след промяната през 2017 г. (със ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.) прави несполучлив опит за синхронизиране на института на установяване на досъдебното производство, че разглежданото престъпление е от частен характер с концепцията за ролята на прокурора по тази категория престъпни посегателства. След критичен коментар на неудачните законодателни разрешения предлагам *de lege ferenda* чл. 50 НПК да бъде отменен и да се създаде нова разпоредба чл. 243а със следното съдържание:

„Прекратяване на наказателното производство, когато се установи че престъплението се преследва по тѣжба на пострадалия

Чл. 243а (1) Когато на досъдебното производство се установи, че престъплението се преследва по тѣжба на пострадалия, наказателното производство се прекратява, като прокурорът уведомява пострадалия за правото му в едномесечен срок да подаде тѣжба и му изпраща препис от постановлението за прекратяване.

(2) Постановлението по ал. 1 не подлежи на обжалване по съдебен ред.“.

➤ По делата за престъпления, извършени от непълнолетни, участието на прокурора е задължително (чл. 392, ал. 3 НПК), включително и в дела за престъпления от частен характер.

Изясняването на задачите и функциите на прокурора в тези производства води до извода, че законодателно решение по отношение на престъпленията от частен характер е остатък от старата правна уредба за ролята на прокурора, когато той осъществяваше надзор за законност по дела, които се преследват по тѣжба на пострадалия (чл. 45, ал. 1 НПК от 1974 г.). Затова тази разпоредба на НПК следва да бъде корективно тълкувана по отношение на делата за престъпления от частен характер, извършени от непълнолетни – участието на прокурора в тази категория дела следва да бъде само при условията на чл. 48 НПК и чл. 49 НПК.

2. Глава втора е посветена на фигурата на частния тѣжител – предпоставки за възникването му и процесуалното му положение, съдействието на органите на МВР (чл.83 НПК), специфичните основания за прекратяване на производството за престъпления от частен характер и разноските по тази категория дела.

а) Предпоставките за придобиването на процесуалното качество на частен тѣжител от пострадалото лице са пет: процесуална правоспособност; процесуална дееспособност; тѣжба; подаване на тѣжбата в установения срок

и разпореждане на съдията-докладчик за разглеждане на тъжбата в съдебно заседание.

➤ Във връзка с делимостта на процесуалната правоспособност са разгледани два неуредени в НПК проблема – обща тъжба на няколко пострадали от престъпление от частен характер и присъединяване на пострадал към подадена тъжба от друг.

В тази връзка се предлага *de lege ferenda* в чл. 81 НПК да се добави нова алинея със следното съдържание – „Когато пострадалите са повече могат да подадат обща тъжба или всеки да се присъедини към вече подадената тъжба на друг пострадал в срока по чл. 81, ал. 3“.

➤ Тъжбата на пострадалото лице е процесуален документ със сложна правна природа – тя сезира съда с искане за образуване на дело, с нея се повдига частното обвинение и се очертават неговите граници чрез посочване на релевантните за производството факти и обстоятелства, и поради това тя определя и предмета на доказване.

Изяснени са подробно изискванията към нея – форма, съдържание и преписи. Съдържанието включва три групи данни – за подателя, за лицето, срещу което се подава, и за обстоятелствата на престъплението, които детайлно са анализирани и са посочени неудачни решения в съдебната практика в тази насока.

Разгледана е една съществена особеност на тази категория дела – липсата на изискване в НПК за представяне на доказателствата, на които се основава обвинението, подобно на изискването към обвинителния акт (чл. 246, ал. 2 *in fine* НПК). Това води до колизия с правото на защита на подсъдимия – правото му да научи за какво престъпление е привлечен и въз основа на какви доказателства (чл. 55, ал. 1 НПК).

➤ Тъжбата се подава в законоустановения срок по чл. 81, ал. 3 НПК. По своето естество този срок има процесуален характер и по същността си е преклузивен.

Пострадалият узнава за престъплението, когато разбере за извършването на престъпното деяние и за неговия извършител. На критичен анализ е подложена неправилната съдебната практика за моментът на узнаване на извършеното престъпление в специфичната хипотеза, когато пострадалото лице е разпитвано от разследващи или други органи във връзка с това деяние. Това обстоятелство не променя началния момент на срока, независимо че лицето е научило за извършеното престъпление още при разпита си.

Във връзка с втората хипотеза на срока (едномесечен от деня, в който пострадалият е получил съобщение за прекратяване на досъдебното производство, на основание че престъплението се преследва по тъжба на пострадалия – чл. 81, ал. 3, предл. 2 НПК) се прави предложение *de lege ferenda* за приравняване към нея на постановлението, с което прокурорът е

отказал образуване на досъдебно производство, на основание че престъплението се преследва по тѣжба на пострадалия, каквато идея се подкрепя от съдебна практика. В този случай срокът следва да е шестмесечен.

➤ Специално внимание е отделена на моментът на възникване на фигурата на частния тѣжител. Неправилно в съдебната практика и правната литература се приеме, че фигурата на частния тѣжител възниква с образуването на наказателно дело от частен характер. След този момент предстои определения съдия-докладчик да извърши проверка на редовността на тѣжбата и след като установи, че тя може да се разгледа в съдебно заседание, да насрочи делото. Едва след това възникват страните в производството (чл. 253 НПК), какъвто е и частният тѣжител.

б) Частният тѣжител е субект на наказателния процес и страна в съдебната фаза със свои права и задължения. Той осъществява основната функция по обвинението (частното обвинение) и допълнителната функция по гражданския иск.

➤ Обоснована е тезата, че независимо лимитативността на правата на частния тѣжител, която се определя от използваната в чл. 82, ал. 1 НПК дума „следните“, посочените в тази разпоредба не включват всички негови права. При по-задълбочен анализ се установяват и други права на частния тѣжител, които е логично да бъдат уредени в чл. 82, ал. 1 НПК. Като примери може да се посочат правото му да се спогоди с деца и правото му на повереник.

Частният тѣжител има специфични права, уредени в Особената част на НПК, които по важност са съпоставими с уредените в чл. 82, ал. 1 НПК. Той може да поиска освобождаване от изтърпяване на наложено наказание преди започване на неговото изпълнение (чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК). Подобно е положението и с правото му да иска първоинстанционният съд да се произнесе с присъдата и за престъплението, което се преследва по тѣжба на пострадалия, когато на съдебното следствие се установи, че престъплението се преследва по тѣжба на пострадалия (чл. 287, ал. 5 НПК).

➤ За разлика от ЗУС, който допускаше частният тѣжител да бъде свидетел по същото дело, НПК не допуска такова участие (*per argumentum a contrario* на чл. 118, ал. 1, т. 2 НПК). Затова е неправилна практиката на някои съдилища, които допускат при малолетен или непълнолетен пострадали от престъпление от частен характер да бъде разпитван като свидетел неговият родител или настойник. Подобна несъвместимост е налице и при адвоката, написал тѣжбата, и встъпил в делото като повереник.

в) Анализирана е същността на правото на пострадалия да поиска съдействие от органите на МВР.

➤ Изяснена е същността на тази дейност. Съдействието, което органите на МВР оказват по чл. 83 НПК, по своя характер е административна услуга по смисъла на § 1, т. 2, б. „в“ ДР на Закона за администрацията.

➤ Адресат на това право е само пострадалия, а не частния тъжител. Това определя крайния момент на съдействието и неговото съдържание. Той може да се обърне към органите на МВР преди подаването на тъжбата в съда и евентуално след това, когато съдията-докладчик констатира, че тъжбата не отговаря на изискванията на чл. 81 НПК и даде указания за нейното поправяне и допълване.

➤ Съдържанието на поисканите данни се отнасят до някои индивидуализиращи белези на лицето, срещу което се подава (извършителят на престъпното деяние) – трите имена, ЕГН и адреса му за призоваване. В повечето случаи тази информация се съдържа в информационните масиви на МВР и съдействието се състои в предоставяне на тези сведения.

По-сложна е хипотезата, когато пострадалото лице не разполага с информация за дееца, т.е. извършителят е неизвестен. На практика, с оглед на самите престъпления от частен характер, това се случва рядко.

➤ Начините за търсене на съдействие са два – директно искане до органите на МВР, което на практика често среща „съпротива“ от съответните длъжностни лица с оглед на евентуална злоупотреба на лицето с предоставената информация и чрез издадено от съда съдебно удостоверение за оказване на съдействие от органите на МВР за събиране на сведения, с които то не разполага.

➤ Разпоредбата на чл. 83 НПК дава същото право и на подсъдимия. Единственият мотив в подкрепа на съществуването на това право на подсъдимия по дела от частен характер е застъпената теза в съдебната практика за реципрочност на правото на частния тъжител. Тя не може да бъде подкрепена поради късния момент на възникване на фигурата на пострадалия (след проверката за допустимост и редовност на тъжбата) и възможността необходимите данни да се съберат със съдействието на съда.

Затова *de lege ferenda* от разпоредбата на чл. 83 НПК следва да отпадне подсъдимият.

➤ Поради неефективността на директното искане на съдействие от органите на МВР е удачно *de lege ferenda* съдействието на пострадалия да се оказва само от съда директно или чрез издаване на съдебно удостоверение и затова разпоредбата на чл. 83 НПК следва да бъде отменена.

г) Основанията за прекратяване на делата за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия, са уредени в чл. 24, ал. 5 НПК. Те могат да бъдат определени като специфични, защото важат само за тази категория дела, независимо че са уредени в Общата част на НПК.

Наказателно производство за престъпления от частен характер не се образува, а образуването се прекратява и на общите основания, уредени в чл. 24, ал. 1 НПК. Препращащата норма на чл. 24, ал. 5 НПК не изключва нито една хипотеза от общите основания. Внимателният анализ показва

неприложимост на основанията по чл. 24, ал. 1, т. 7 и 9 НПК за тази категория дела.

➤ Основанието по чл. 24, ал. 5, т. 1 НПК (липсва тъжба) е налице, когато физически липсва такъв документ по делото. Приравнена хипотеза е когато тъжбата е подадена от лице, което не е процесуално правоспособно – не притежава качеството пострадал от престъпление от частен характер или няма качеството на наследник при смърт на лицето.

За процесуална прецизност този случай *de lege ferenda* може да бъде да бъде формулиран като самостоятелно основание за прекратяване – тъжбата не е подадена от лице, което има право на тъжба.

➤ Второто основание за прекратяване е когато тъжбата не отговаря на условията, посочени в чл. 81 НПК (чл. 24, ал. 5, т. 2 НПК). Посочените разпоредби поставят към тъжбата изисквания за форма, съдържание, срок, в който да бъде подадена и внесена държавна такса.

НПК не урежда възможността за даване на указания от съдията-докладчик за отстраняване на неточности и пропуски в тъжбата. Поради важността на този акт съдебната практика е установила подобна възможност и едва след даване на указания и тяхното изпълнение е логично да е налице основание за прекратяване на делото.

С оглед на преклузивния характер на срока по чл. 81, ал. 3 НПК не е необходимо да се дава възможност за отстраняването на несъответствието – той е спазен или не.

Невнасянето на държавната такса води до прекратяване на наказателното производство. Изискването на чл. 81, ал. 1, изр. 2 НПК е към тъжбата да се приложи документ за платената държавна такса, т.е. не само внасянето ѝ, но и представянето на съответния документ за това. Практиката е по-либерална и дори да не е внесена държавната такса, съдията-докладчик дава срок, в който това да бъде сторено.

Поради посочените неясноти и неточности е удачно това основание да бъде *de lege ferenda* прецизирано с оглед на изричното указване на възможността на съдията-докладчик да дава срок за отстраняване на несъответствията на тъжбата с изискванията на чл. 81 НПК. Отделно от това изискванията към тъжбата по чл. 81 НПК следва да се ограничат само до чл. 81, ал. 1 и 2 НПК, а спазването на срока за подаване на тъжбата да е обособено с самостоятелно основание.

➤ Третото основание по чл. 24, ал. 5, т. 3 НПК е помирието. По същността си помирието представлява съглашение между частния тъжител и подсъдимия, т.е. съвпадане на две насрещни волеизявления, с което се уреждат последиците по взаимно приемлив за двете страни начин от извършеното престъпление от частен характер. То десезира съда от понататъшното разглеждане на делото и има погасяващ ефект по отношение на тъжбата.

Логично е помирение между пострадалия и дееца да бъде сключено след образувано наказателно производство от частен характер. И тогава то ще бъде основание за неговото прекратяване. Хипотетично е възможно спогодбата, която да урежда отношенията по повод на извършеното престъпление от частен характер, да бъде сключена и преди пострадалият да е подал тѣжбата в съда. Затова е нелогично употребяването в законовия текст на чл. 24, ал. 5, т. 3 НПК на понятията „пострадалият“ и „деецът“, вместо „частен тѣжител“ и „подсъдим“. По този начин ясно се определя, че постигнатото помирение между частния тѣжител и подсъдимия е основание за прекратяване на всящото наказателно производство от частен характер.

Разпоредбата на чл. 24, ал. 5, т. 3 НПК *in fine* дава възможност на дееца да не изпълни условията на помирието, когато има уважителни причини за това. Подобно разрешение поставя частният тѣжител в невъзможност да търси защита на нарушените си права. Прави се предложение *de lege ferenda* от разпоредбата да отпадне текста „освен ако деецът не е изпълнил условията на помирието без уважителни причини“.

Помирение може да се постигне не само в първоинстанционното производство, а докато делото е висящо. Затова, когато то се представи пред въззивната инстанция постановената първоинстанционна присъда се отменя от решаващият орган.

В изследването е направена съпоставка между помирието по дела от частен характер и споразумението по дела от общ характер като се очертани основните разлики между тях.

➤ Основание за прекратяване на дело от частен характер има и когато частният тѣжител оттегли тѣжбата си (чл. 24, ал. 5, т. 4 НПК). Оттеглянето на тѣжбата означава и отказ от повдигнатото частно обвинение.

За разлика делата от общ характер, където прокурорът не разполага с дискреционна власт да се разпорежда с обвинението, по дела от частен характер законодателят е дал по-голяма свобода в разпореждането с частното обвинение, като изрично е предоставил на частния тѣжител самостоятелното право да оттегли тѣжбата си (чл. 82, ал. 1 *in fine* НПК). То произтича от същността на тази категория престъпления, съответно частното обвинение – неговият носител да се разпорежда по своя воля и усмотрение с наказателната отговорност на извършителя на престъпни деяния, които се преследват по тѣжба на пострадалия. Понеже е право на частния тѣжител законът не изисква мотивиране на оттеглянето и съответно изследването му от съда.

Тѣжбата може да бъде оттеглена писмено или устно. Частният тѣжител може да направи оттеглянето с нарочна молба до съда или да го заяви в съдебното заседание, което се записва в съдебния протокол. НПК не поставя краен срок за оттегляне на тѣжбата. Принципно това може да стане по всяко време на делото до влизане на присъдата в сила.

Липсата в НПК на изискване на съгласие на подсъдимия за оттеглянето е продиктувано от характера на този вид престъпни посегателства и широката свобода на пострадалия при търсене на наказателната отговорност от извършителя му. Затова по същността си оттеглянето на тъжбата е самостоятелно и специфично право на частният тъжител и е част от правото му на защита.

➤ Наказателното производство се прекратява и когато частният тъжител не е намерен на посочения от него адрес или не се яви в съдебното заседание на първоинстанционния съд без уважителни причини, като тази разпоредба не се прилага, ако вместо частния тъжител се яви негов повереник (чл. 24, ал. 5, т. 5 НПК). Същността на това основание е дезинтересираност от делото.

Втората хипотеза (когато частният тъжител не се яви в съдебното заседание на първоинстанционния съд без уважителни причини, тази разпоредба не се прилага, ако вместо него се яви негов повереник) е редакционно неточна и поставя някои сложни теоретични и практически проблеми. Неудачно граматически е изключението да е разделено с точка и запетая. То следва да е самостоятелно второ изречение (такова е законодателното решение на НПК от 1974 г.). Уважителните причини важат и за повереника.

Неявяването в съдебно заседание е ограничено само до първоинстанционното производство. Неявяването на частния тъжител или неговия повереник не е пречка за разглеждането на делото във въззивна инстанция. Подобно разрешение противоречи на заложената законодателна идея за осъществяване на функцията по обвинението по дела от частен характер и дезинтересираността на частния тъжител. Нелогично е в първоинстанционното производство, независимо от становището на подсъдимия, дезинтересираността на частния тъжител да е основание за прекратяване, а във въззивната инстанция, това да няма значение (независимо дали въззивното производство е образувано по жалба на подсъдимия или на частния тъжител). Не може частното обвинение да остане без субект, който да го поддържа. Затова *de lege ferenda* от текста на чл. 24, ал. 5, т. 5 НПК следва да отпаднат думите „на първоинстанционния съд“.

Изяснени са уважителните причини, които са основание за отлагане на съдебното заседание. Те могат да бъдат от различно естество – внезапно заболяване, служебна ангажираност и други, които възпрепятстват явяването на частния тъжител или неговия повереник в съдебно заседание. Предлага се *de lege ferenda* разпоредбата на чл. 24, ал. 5, т. 5, предл. 2 НПК да се промени като добие следното съдържание – „когато частният тъжител или неговия повереник не се явят в съдебното заседание без уважителни причини“.

➤ Актът на съда, с който се прекратяването на производството по дела от частен характер, при наличието на основанията по чл. 24 НПК е

определение. Когато това правомощие се упражнява от съдията-докладчик актът е разпореждане.

Изяснен е спорният в правната теория и съдебната практика въпрос за вида на съдебния акт при прекратяване на наказателното производство във въззивната инстанция. Съдебната практика в тази насока е противоречива – прекратяването се осъществява както с решение така и с определение, и зависи от момента на настъпването на основанието. Аргументирана е тезата за единствената възможност за прекратяване на производството от въззивния съд да бъде с определение, независимо кога е настъпило основанието за това.

Определението или разпореждането за прекратяване на наказателното производство по дела от частен характер подлежи на инстанционен контрол пред по-горния съд, а при наличието на съответните основания – и на извънреден контрол по реда на възобновяването.

д) Режимът на разноските по делата за престъпления, които се преследват по тѣжба на пострадалия, се различава съществено от този по делата от общ характер. Затова той следва да бъде разгледан като специфика на тази категория дела

➤ Посрещането на разноските по дела от частен характер е за сметка на частния тѣжител. Това са разноските, които са необходими за покриване на разходите за поисканите от него процесуални действия по движението на делото и за събиране на доказателства.

По делата от частен характер разноските се внасят предварително от частния тѣжител (чл. 187, ал. 2 НПК). Авансирането на разноските е закономерна последица от същността на частното обвинение.

➤ В НПК не са уредени последиците от невнасянето на другите разноски (извън държавната такса за образуване). Възможните разрешения са две – прекратяване на наказателното производство или неизвършване на действието, за което не са внесени разноските. По-удачно е второто предложение, което съответства и на разрешенията в чуждите законодателства. Затова за процесуална прецизност *de lege ferenda* в чл. 187, ал. 2 НПК следва да се създаде ново изречение със следното съдържание – „В противен случай поисканото действие не се извършва.“

➤ НПК не предвижда освобождаване от такси и разноски на частния тѣжител поради бедност. Това на практика го лишава от възможността за реализиране на наказателното преследване срещу извършителя на престъпното посегателство върху неговите права и законни интереси, т.е. лишава го от достъп до правосъдие. Затова *de lege ferenda* следва да се уреди изрично в НПК, подобно на ГПК, възможността за освобождаване на частния тѣжител от такси и разноски при доказана бедност.

➤ Разноските включват две категории разходи – държавна такса за образуване на производството и разходи по разглеждането на делото. Разходи по разглеждане на делото са свързани с доказателствени искания (разпит на

свидетели, назначаване на вещо лице, преводач или тълковник), възнаграждение за договорна или задължителна адвокатска защита.

НПК не урежда задължение за внасяне на държавна такса за образуване на контролните производства (въззивно и възобновяване на наказателни дела). НПК не предвижда държавни такси за издаване на съдебни удостоверения и преписи от документи (съдебни актове – присъда, определение и разпореждане, протоколи и други). Това противоречи на общата концепция за поемане на разноските от частния тълковник и затова следва *de lege ferenda* да се уреди изрично в НПК.

➤ Въпросът за възлагане на разноските по делата от частен характер е решен в НПК доста схематично, непълно и противоречиво. Предлага се нова редакция на законовата разпоредба със следното съдържание: „По делата, образувани по тължба на пострадалия, когато подсъдимият бъде признат за невинен или производството бъде прекратено на основание чл. 24, ал. 5, т. 4 и 5 те се възлагат на частния тълковник, ако подсъдимият е поискал това.“.

3. Глава трета проследява процесуалното развитие на делата от частен характер – от образуването им до приключването с влязла в сила присъда, включително и особеностите по привеждането на присъдата в изпълнение.

Аргументирана е тезата, че особеностите на процесуалното развитие на наказателните дела за престъпленията от частен характер, които се дължат на основния субект на обвинение (пострадалият от престъплението в качеството му на частен тълковник като обикновен гражданин) не могат да мотивират обособяване на самостоятелни особени правила в НПК за тяхното разглеждане. Производството по тях се провежда по същия ред, който е приложим за делата за престъпления от общ характер, където главен субект на обвинението е прокурорът. Затова законодателят в общите правила на съдебното производство е уредил изрично само онези особености, които са характерни за тази категория дела.

Поради това анализът на разглеждането на делата от частен характер е ограничен само до тези специфики, без подробно разглеждане на общия регламент за другите видове престъпления, който ще бъде изясняван само доколкото това се налага за разглеждането на производството за престъпления, които се преследват по тължба на пострадалото лице.

а) Предаването на съд и подготвителните действия за разглеждане на делото в съдебно заседание се промени съществено след измененията на НПК през 2017 г. (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.). Този стадий се развива значително по двете категории дела – от общ и от частен характер.

Производството разглеждане на престъпления от частен характер се образува *ex lege* с внасяне на тъжбата от пострадалия в съда (чл. 247, ал. 1, т. 2 НПК), без да е необходим никакъв акт за това.

За разлика от делата от общ характер, където съдията-докладчик след проверката на подсъдността насрочва разпоредително заседание, по делата от частен характер той извършва проверка на постъпилата тъжба. В зависимост от резултата от извършената проверка на подадената тъжба и приложените към нея документи съдията-докладчик упражнява правомощията си.

➤ Правомощието на съдията-докладчик да прекрати наказателното производство (чл. 250 НПК), за престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия притежава специфики в сравнение с прекратяването на производството по дела от общ характер, които са продиктувани от естеството на тази категория дела (липса на досъдебно производство, възникване на фигурата на обвиняемия в по-късен момент в сравнение с престъпленията от общ характер, специфични основания за прекратяване на наказателното производство, обжалване и други).

Нелогично в това производство е липсата на уреденото в чл. 250, ал. 2, изр. 2 НПК задължение на съда по дела от общ характер – когато деянието, описано в обвинителния акт, съставлява административно нарушение да изпрати делото заедно с веществените доказателства по компетентност на съответния административнонаказващ орган. С оглед на основанието по чл. 250, ал. 1, т. 2 НПК, което се прилага и за деяние, описано в тъжбата, същото задължение следва да важи и за съдията-докладчик. Изричното неуреждане в НПК може да се обясни с несъзнателен законодателен пропуск при регламентиране на прекратяването на наказателното производство.

Препис от разпореждането за прекратяване на наказателното производство за престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия, се връчва на частния тъжител и на обвиняемия – чл. 250, ал. 3 НПК. Логиката на това уведомяване е тези лица да могат да обжалват акта на съдията-докладчик, ако с него са накърнени техни права и законни интереси. Предварително следва да се посочи, че тази разпоредба поставя някои терминологични бележки относно използваните в нея понятия „частен тъжител“ и „обвиняем“ поради това, че двете процесуални фигури възникват след констатирането от съдията-докладчик, че подадената тъжба е редовна и може да се разгледа в съдебно заседание. Затова те следва да бъдат променени.

Нелогично е уведомяването на обвиняемия за прекратяването на наказателното производство от частен характер поради липса на негов интерес от обжалването. Единственият, който е заинтересован от атакуването на разпореждането и чийто права се засягат от прекратяването на делото, е пострадалият поради слагането на край на процесуалното развитие на неговото искане за съдене на извършителя на престъпното посегателство от

частен характер. Лицето, срещу което е подадена тѣжбата, не знае за нея. Какъв е неговият интерес от обжалването на разпореждането, тѣй като прекратяването на делото по никакъв начин не засяга неговите права. С оглед на липсата на интерес в обвиняемия „интересна“ и необяснима ще бѣде ролята му в откритото съдебно заседание по глава двадесет и първа на НПК, в което ще се разглежда жалбата на пострадалия срещу разпореждането за прекратяване на делото от частен характер. Затова *de lege ferenda* уведомяването на „обвиняемия“ за разпореждането за прекратяване на производството от частен характер следва да отпадне.

Във връзка с казаното по-горе нелогично е въззивното производство по проверка на разпореждането на съдията-докладчик за прекратяване на наказателното производство от частен характер да се провежда по реда глава двадесет и първа на НПК (чл. 250, ал. 4 НПК). Затова въззивният контрол е по-удачно да се проведе по реда на глава двадесет и втора на НПК като съдът в закрито заседание да провери правилността на извода на съдията-докладчик за наличие на основание за прекратяване на производството от частен характер. По тези съображения *de lege ferenda* разпоредбите на чл. 250, ал. 3 и 4 НПК е по-удачно да се обединят и да претърпят редакция, като придобият следното съдържание – „Препис от разпореждането за прекратяване на наказателното производство за престъпление от частен характер се връчва на пострадалия, който може да го обжалва по реда на глава двадесет и втора.“

➤ В НПК не е уредена възможност в този стадий от процесуалното развитие на делото за прекратяване на наказателното производство, когато престъпното деяние, описано в тѣжбата, представлява престъпление от общ характер. Подобна възможност е регламентирана при правомощията на съда в съдебно заседание на първа инстанция (чл. 287, ал. 7 НПК) и при правомощията на въззивния съд (чл. 335, ал. 1 НПК) и затова е удачно подобно правомощие да се регламентира и за съдията-докладчик.

С оглед на разликата с другите хипотези на прекратяването на наказателното производство в чл. 250 НПК е удачно това да бѣде нова разпоредба със следното съдържание:

„Прекратяване на наказателното производство, когато деянието в тѣжбата е престъпление от общ характер

Чл. 250а. Когато съдията-докладчик установи, че описаното в тѣжбата деяние е престъпление от общ характер, той прекратява наказателното производство и изпраща материалите на прокурора. Разпореждането не подлежи на обжалване.“

➤ Спирането на наказателното производство в случаите на чл. 25, ал. 1, т. 1 – 3 и ал. 2 и чл. 26 НПК (чл. 251, ал. 1 НПК) е уредено и за двете категории дела. Анализът на посочените основания води до извода за невъзможност на съдията-докладчик да спре наказателното производство от частен характер.

➤ Най-важно правомощие на съдията-докладчик е да насрочи делото, когато са налице основания за разглеждането на тъжбата в съдебно заседание (чл. 252, ал. 4 НПК). Предпоставките за упражняване на това правомощие законът определя лаконично – когато са налице основанията за разглеждане на тъжбата в съдебно заседание. И по двете категории производства (за престъпления от общ и от частен характер) конкретните основания не са посочени изрично в НПК, но могат да бъдат изведени по тълкувателен път от кръга на въпроси, които се проверяват в този стадий.

НПК не познава двата термина „допустимост“ и „редовност“ на тъжбата, които широко се използват в съдебната практика, макар че в съдебните актове не се изяснява тяхното съдържание. Направен е опит за изясняване на тяхното съдържание, като е отчетена условността на това деление, тъй като някои от изискванията към редовността имат отношение и към допустимостта и обратно.

Най-съществената разлика с делата от общ характер при решаващите правомощия на съдията-докладчик е задължението му да даде правна квалификация на описаното в тъжбата деяние. НПК не дава изрична уредба на това задължение, но то е наложено еднозначно и безпротиворечиво в съдебната практика. Това противоречи на европейския стандарт за справедлив съдебен процес и в частност на изискването за безпристрастност на решаващия орган по чл. 6, § 1 ЕКПЧ. Решаването на този проблем *de lege ferenda* може да стане чрез въвеждането на задължителното изискване към съдържанието на тъжбата по чл. 81, ал. 1 НПК пострадалият да направи правна квалификация на твърдените факти, аналогично на задължението на прокурора в обвинителния акт (чл. 246, ал. 3 НПК).

Посочената от съдията-докладчик правна квалификация на деянието е задължителна за субекта на частното обвинение. Това поставя някои проблеми, свързани с частното обвинение и правата на пострадалото лице и поради това той следва да има право да възрази срещу нея. Затова тези въпроси следва да намерят нормативно закрепване *de lege ferenda* чрез изричен текст в чл. 252 НПК (нова ал. 5) със следното съдържание – „В разпореждането за насрочване на делото частен характер съдията-докладчик определя и правната квалификация на посочените в тъжбата фактически положения. В частта за правната квалификация то подлежи на обжалване от частния тъжител по реда на глава двадесет и втора, без призоваване на подсъдимия.“.

➤ Константната съдебна практика създаде ново правомощие на съдията-докладчик – да даде възможност на пострадалото лице да изправи в срок недостатъците (пропуски и неточности) в подадената тъжба, когато те се отнасят до нейното необходимо и задължително съдържание, предписано от чл. 81 НПК, а не директно да прекратява наказателното производство на основание чл. 250, ал. 1, вр. чл. 24, ал. 5 НПК. Това задължение произтича пряко от основната процесуална гаранция за правото на защита – разясняване

на процесуалните права на субектите на правото на защита (чл. 15, ал. 3 НПК). Нещо повече, поради посочената особеност на пострадалия от престъплението от частен характер (непрофесионален обвинител) „разясняването“ следва да е по-подробно и детайлно. Упълномощаването на повереник не освобождава съдията-докладчик от това негово задължение.

Това правомощие поставя въпроса за „състоянието“ на производството и неговото развитие след констатирането на нередовността на тъжбата от съдията-докладчик. Правилна е практиката на някои съдилища, които приемат, че нередовната тъжба се „оставя без движение по аналогия с ГПК“ до отстраняване на недостатъците.

Отстраняването на недостатъците в тъжбата следва да се разграничи от допълването на подадената тъжба. Допълване има в случаите, когато се въвеждат нови фактически положения, които не са описани първоначално в тъжбата, и водят до съществена промяна на престъпното деяние (напр. относно дата, мястото, елементи от фактическото изпълнение на престъплението и други). Допълването следва да стане в преклузивния срок по чл. 81, ал. 3 НПК. Отстраняването на недостатъци и допълване на тъжбата е различно от поправката ѝ.

Това ново правомощие налага *de lege ferenda* разделянето на основанията за прекратяване на наказателното производство по двете категории дела, посочени в чл. 250, ал. 1, т. 1 НПК, с оглед на категорията. За престъпленията от частен характер следва да има самостоятелната разпоредба със следното съдържание – „когато производството е образувано по тъжба на пострадалия в случаите на чл. 24, ал. 1, т. 2, 3, 4, 6, 8 и 8а, както и когато тъжбата не е подадена в срока по чл. 81, ал. 3.“

➤ С отмяната на чл. 271, ал. 6 НПК (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.), свързан с конституирането на нови страни в съдебното производство, възниква проблемът, как се допуска за съвместно разглеждане гражданския иск по дело от частен характер. Посоченият проблем е породен от липсата на разпоредително заседание по тази категория дела и той се задълбочава с промяната в разпоредба на чл. 85, ал. 3 НПК (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.), която регламентира крайния срок за предявяването на гражданския иск, а именно до започване на разпоредителното заседание пред първоинстанционния съд.

Компетентен по дела от частен характер да се произнесе по допускането за съвместно разглеждане с наказателното дело на предявения граждански иск е съдията-докладчик с разпореждането за насрочване на съдебно заседание за разглеждане на тъжбата. Подобно разрешение на проблема води до нарушаване на правата на подсъдимия, който е лишен от правото да вземе отношение по допускане на гражданския иск за съвместно разглеждане. Законодателно решение на този проблем *de lege ferenda* може да

стане с промени в чл. 252, ал. 4 НПК. В разпоредбата на чл. 252, ал. 4, изр. 1 НПК *in fine* да се добави „като се произнася и по предявения граждански иск“. В разпоредбата на чл. 252, ал. 4, изр. 3 НПК *in fine* да се добави „включително и по допуснатия граждански иск“.

➤ По делата от частен характер подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание се различават значително от тези, които се извършват по делата от общ характер. Причината за това е, че по делата, които са образувани по обвинителен акт, по-голямата част от тях се извършват по време на подготовката и провеждането на разпоредителното заседание.

Препис от определението и от тъжбата се връчват на подсъдимия, като му се съобщава за датата на съдебното заседание (чл. 254, ал. 4, изр. 2 НПК). Като законодателно недоглеждане може да се приеме използвания термин „определение“, тъй като съдията-докладчик се произнася с разпореждане (чл. 32, ал. 2 НПК). Указанието „като му се съобщава за датата на съдебното заседание“ има чисто психологическо значение, тъй като в съобщението, с което му се връчват преписите, изрично се посочва това.

Разпореждането по делата от частен характер съдържа правната квалификация на описаните в тъжбата фактически положения и така подсъдимия може да се запознае с повдигнатото срещу него обвинение в пълен обем и да организира защитата си. Липсва в НПК изрично указание за съдията-докладчик да съобщи на подсъдимия за правото му да се яви със защитник в съдебното заседание. Подобно задължение съществува за делата от общ характер – чл. 247б, ал. 1, изр. 2 НПК. Нелогично е такова задължение да е изключено за делата за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия.

Препис от определението на съдията-докладчик за насрочване на делото следва да се връчи и на частния тъжител. Задължение на съдията-докладчик в тази насока в НПК не е уредено. Съобщаването на частния тъжител за насрочването на съдебното заседание е важно, но то следва да стане не с призовка, а чрез връчване на разпореждането за даване ход на тъжбата, в което се съдържа и насрочването на съдебното заседание. С това разпореждане съдията-докладчик не само насрочва съдебното заседание, но дава и правната квалификация на твърдените в тъжбата фактически обстоятелства. Законодателният пропуск в този насока може да бъде решен *de lege ferenda* с ново изречение накрая в чл. 252, ал. 4 НПК със следното съдържание – „Препис от разпореждането се връчва на частния тъжител, като му се съобщава за правото му да упълномощи повереник, ако няма такъв“.

Някои от решенията и действията, които се отнасят за делата от общ характер, свързани с подготовката на съдебното заседание, не са уредени в НПК за производството за престъпления, които се преследват по тъжба на

пострадалия. На основата на анализа на всеко от тях е изведена приложимостта им по делата от частен характер.

➤ По делата от общ характер в стадия Предаване на съд и подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание се решават въпроси, свързани с прилагането на някои от диференцираните процедури за разглеждане на наказателни дела. По делата от частен характер е приложимо само едно от посочените в разпоредбата на чл. 252, ал. 1 НПК три диференцирани процедури – това по глава двадесет и седма (съкратено съдебно следствие). Останалите две – по глава двадесет и осма (освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание) и по глава двадесет и девета (решаване на делото със споразумение) са неприложими по тази категория дела.

б) Съдебното заседание за разглеждане и решаване на делото в първа инстанция е основният (централният) стадий на наказателното производство.

➤ В подготвителната част на съдебното заседание (действията по даване ход на делото) е необходимо да се проверят предпоставките за даване ход на делото – явяването на онези лица, без които не може да се проведе съдебното заседание (по двете категории дела – те са различни) и връчването на обвиняемия на препис от тъжбата и определението за насрочване на делото да е станало преди повече от седем дни.

По дела от частен характер за даване ход на делото в съдебно заседание следва да се явят в съдебната зала частният тъжител и подсъдимият (освен когато делото се гледа в негово отсъствие). За останалите участващи лица важат същите правила, както за делата от общ характер.

При неявяването на частния тъжител без уважителни причини (с посочения коректив за неговия повереник), когато е редовно уведомен за съдебното заседание, първоинстанционният съд следва да прекрати производството по делото на основание чл. 24, ал. 5, т. 5, предл. 2 НПК. Прекратителното определение подлежи на обжалване по реда на глава двадесет и първа на НПК. Липсата на изрично посочване в НПК не означава невъзможност за инстанционен контрол върху този акт. Обжалваемостта му и реда за това произтичат от разпоредбата на чл. 341, ал. 1 НПК. Независимо от това, за прецизност и яснота следва изрично в чл. 271, ал. 4 НПК да се добави *de lege ferenda* второ изречение със следното съдържание – „Определението подлежи на обжалване по реда на глава двадесет и първа.“

➤ Съдебното следствие е втория етап от съдебното заседание на първа инстанция. При делата от частен характер, поради липса на досъдебно производство и професионален обвинител, съдебното следствие има по-голямо значение за събирането и проверката на доказателствата в сравнение с делата от общ характер.

Началото на съдебното следствие по дела от частен характер се поставя с прочитането на тъжбата от частния тъжител (чл. 276, ал. 1 НПК). Частното

обвинение е със сложна структура и се състои от фактическа страна, посочена в тъжбата, и правна, която се съдържа в разпореждането на съдията-докладчик за разглеждането ѝ в съдебно заседание. Поради това тази част от този акт следва да бъде прочетен от председателя на съда. НПК не съдържа разпоредба в тази насока и затова *de lege ferenda* в чл. 276, ал. 1 НПК *in fine* следва да се добави „както и председателят прочита разпореждането на съдията-докладчик в частта за даване на правната квалификация на деянието от частен характер“.

НПК не съдържа задължение на председателя на съдебния състав да напъти страните към помирение. Затова *de lege ferenda* в чл. 276 НПК следва да се предвиди нова алинея 4 със следното съдържание – „По делата от частен характер председателят разяснява на частния тъжител и подсъдимия възможността за помирение.“

Изменение на обвинението по дела от частен характер е налице само при съществено изменение на обстоятелствената част на частното обвинение (чл. 287, ал. 6 НПК). Разпоредбата на чл. 287, ал. 6 НПК поставя допълнително изискване за повдигане на новото обвинение – да не е изтекъл срокът по чл. 81, ал. 3 НПК. Спазването на срока по чл. 81, ал. 3 НПК има значение само в хипотезите, когато новите фактически положения, установяват ново престъпно деяние от частен характер, което не е описано в тъжбата, или за допълването ѝ. В останалите случаи преклудирването на фактическите положения от срока ще доведе до необоснованост на присъда – несъответствие между установените фактически положения и доказателствата по делото, защото част от новите факти, установени по време на съдебното следствие, не следва да бъдат съобразени от решаващия орган при постановяване на присъдата. Затова е логично това изискване *de lege ferenda* да отпадне.

Необходимо е да се направи законодателна промяна *de lege ferenda* в института на изменение на обвинението по дела от частен характер, като изрично се допусне възможност да се изменя първоначалната правна квалификация на деянието, описано в тъжбата, когато на съдебното следствие се установят основания за това. Затова новата разпоредба следва да бъде формулирана като второ изречение в чл. 287, ал. 6 НПК, а досегашното второ изречение да стане трето. Предлагам следната редакция на текста – „Когато се установи основания за прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление съдът съобщава промяната на подсъдимия.“.

Разпоредбата на чл. 287, ал. 5 НПК (когато на съдебното следствие прокурорът или частният обвинител установи, че престъплението се преследва по тъжба на пострадалия, и наказателното производство е образувано преди изтичане на срока по чл. 81, ал. 3, прокурорът на основание чл. 48 или частният обвинител може да поиска съдът да се произнесе с присъдата и за престъплението, което се преследва по тъжба на пострадалия) е неудачен опит на законодателя да реши сложния въпрос за по-нататъшното

развитие на производството, когато на съдебното следствие се разкрият обстоятелства, че престъплението, предмет на обвинението, повдигнато с обвинителния акт, е от частен характер. Цитираната разпоредба поставя сложни теоретични и практически проблеми, свързани с изискването наказателното производство да е образувано преди изтичане на срока по чл. 81, ал. 3 НПК, искането от страна на частния обвинител, когато той не е конституиран по делото, механизма на самото „изменение на обвинението“ и невъзможността на съда да приложи служебно чл. 287, ал. 5 НПК (тогава той оправдава подсъдимия по първоначалното обвинение от общ характер поради това, че престъплението се преследва по тѣжба на пострадалия, и липса валидно сезиране от легитимираните лица за осъждане по престъпното посегателство от частен характер). По същността си, независимо от систематичното му място в правната уредба на изменение на обвинението, правото по чл. 287, ал. 5 НПК не може да се приеме за изменение на обвинението по смисъла на чл. 287 НПК (промяна на обстоятелствената част на обвинението или прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление). Разпоредбата на чл. 287, ал. 5 НПК урежда особена специфична хипотеза на суверенното право на пострадалия от престъпление от частен характер да иска осъждането на извършителя на деянието.

Разглежданата хипотеза (на чл. 287, ал. 5 НПК) се отнася до два етапа на съдебното заседание на първа инстанция – съдебното следствие и постановяване на присъдата. Затова *de lege ferenda* уредбата му следва да се разпредели между тях. Констатацията на съда, че деянието, предмет на обвинение от общ характер, може да осъществи състав на престъпление от частен характер, налага в чл. 302 НПК, отнасящ се до възобновяване на съдебното следствие, да се създаде нова алинея 2 (сегашният текст да стане алинея 1) със следното съдържание – „(2) Когато при съвещанието съдът намери, че деянието, предмет на обвинението, може да осъществи състав на престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, той възобновява съдебното следствие.“. Сегашната разпоредба на чл. 287, ал. 5 НПК следва да се отмени и да се създаде нов текст със следното съдържание:

„Искане на пострадалия за осъждане за престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия

„Чл. 287а (1) Когато съдебното следствие е възобновено на основание, че деянието, предмет на обвинението, може да осъществи състав на престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, прокурорът при условията на чл. 49, ал. 1 или частният обвинител може да поиска съдът да се произнесе с присъдата за него. В този случай съдът отлага съдебното заседание, ако подсъдимият или неговият защитник поискат да се подготвят по новото обвинение.

(2) Когато пострадалия не участва в производството, той се призовава, като му се съобщава за правото му по ал. 1. В едномесечен срок от

съобщението той може да поиска конституиране като частен обвинител и осъждане на подсъдимия за престъплението от частен характер“.

По същността си хипотезата на чл. 287, ал. 7 НПК (когато наказателното производство е образувано по тѣжба на пострадалия и на съдебното следствие се установи, че престъплението е от общ характер, съдът прекратява съдебното производство и изпраща делото на прокурора) представлява специфично основание за прекратяване на наказателното производство, независимо че законодателно е уредено като прекратяване на съдебното производство. Като основание за прекратяване на наказателното производство тази промяна на характера на престъплението *de lege ferenda* следва да бъде уредено в самостоятелна разпоредба, а не в разпоредбите за изменение на обвинението (подобно основание НПК регламентира във въззивното производство – чл. 335, ал. 1 НПК). Разликата с другите основания за прекратяването на наказателното производство, уредени в чл. 289 НПК, налага *de lege ferenda* да се уреди самостоятелно. Сегашната разпоредба на чл. 287, ал. 7 НПК следва да се отмени и да се създаде нов текст със следното съдържание:

„Прекратяване на наказателното производство, когато деянието в тѣжбата е престъпление от общ характер

Чл. 289а. (1) Когато наказателното производство е образувано по тѣжба на пострадалия и на съдебното следствие се установи, че престъплението е от общ характер, съдът прекратява наказателното производство и изпраща материалите на прокурора.

(2) Съдът се произнася по мярката за обезпечаване на гражданския иск – ако основанието за нейното вземане е отпаднало.

(3) Определението не подлежи на обжалване.“.

в) Въззивното производство е основна форма за проверка на първоинстанционната присъда.

➤ НПК поставя допълнително отрицателно изискване за допустимостта на жалбата на частния тѣжител – той не може да обжалват присъдата, ако тя е постановена в съгласие с направените от него искания (чл. 318, ал. 4, изр. 2 НПК). С въвеждането на това изискване законодателят цели дисциплиниращ ефект за осигуряване на еднопосочност на действията му в първата и въззивната инстанция, а оттам и бързина за приключване на делото и избягване на „злоупотреба“ с процесуални права. Ограничението не води до желания ефект, но създава много трудно решими проблеми при прилагането му. Поставеното изискване към въззивната жалба на частния тѣжител нарушава неговите права. Правото му да иска осъждане на извършителя на престъпно деяние от частен характер, от което е пострадал, включва и правото му да иска проверка на постановената първоинстанционна присъда. „Дисциплиниращият ефект“, който се търси с това ограничение, на практика може да превърне наказателното производство от частен характер в

едноинстанционно. Приложението на ограничението по чл. 318, ал. 4, изр. 2 НПК се усложнява от самостоятелното право на повереника да подава въззивна жалба (чл. 318, ал. 6 НПК). Всичко посочено показва, че поставеното ограничение за частния тъжител следва *de lege ferenda* да отпадне от разпоредбата на чл. 318, ал. 4, изр. 2 НПК за частния тъжител.

➤ Правомощието на въззивния съд да отмени присъдата и изпрати делото на прокурора, когато се установи, че престъплението, за което е образувано производството по тъжба на частния тъжител, е от общ характер (чл. 335, ал. 1 НПК) е по същността си специфична форма на прекратяване на наказателното производство от частен характер. Казаното при правомощието на първоинстанционния съд по чл. 287, ал. 7 НПК, че съдът изпраща материалите по делото и съдебният акт не е задължителен за прокурора с оглед на преценката му за образуване на досъдебно производство за престъплението от общ характер, важи и за въззивната инстанция. Наименованието на чл. 335 НПК Отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане още повече подсилва неправилната практика, че прокурорът след получаване на материалите от съда не следва да преценява предпоставките за образуване на досъдебното производство, тъй като съдът го е образувал.

Въззивният съд не може да отмени присъдата и върне делото на прокурора, ако няма съответна жалба от частния тъжител (чл. 335, ал. 4 НПК). Тази разпоредба е израз на желанието на законодателя чрез забраната за *reformatio in pejus* да гарантира правата на подсъдимия. Анализът показва, че жалбата на частния тъжител не може да бъде съответна, за да доведе до преодоляване на забраната за влошаване на положението на подсъдимия. Затова съдебната практика допуска упражняването на правомощието по чл. 335, ал. 1 НПК при наличието на жалба на частния тъжител, независимо какво се иска в нея относно влошаване на положението на подсъдимия. Отделно от това, ако въззивният съд не отмени присъдата и не изпрати делото на прокурора, след влизане в сила на присъдата главният прокурор може да поиска възобновяване на наказателното производство по чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК поради нарушение на материалния закон с оглед на характера на престъплението и делото ще бъде възобновено. Промяната в характера на деянието, което се разглежда, от частен в общ характер, винаги влошава положението на лицето. Затова забраната по чл. 335, ал. 4 НПК привидно обезпечава правата на подсъдимия и не гарантира влошаване на положението му.

Изложените аргументи налагат *de lege ferenda* разпоредбата на чл. 335, ал. 1 НПК да бъде отменена и да се създаде нов текст със следното съдържание:

„Отмяна на присъдата и прекратяване на наказателното производство, когато деянието в тъжбата е престъпление от общ характер

Чл. 335а. (1) При жалба на частния тъжител въззивният съд отменя присъдата и прекратява наказателното производство, когато се установи, че престъплението, за което е образувано производството по тъжба на частния тъжител, е от общ характер, и изпраща материалите на прокурора.

(2) Съдът се произнася по мярката за обезпечаване на гражданския иск – ако основанийето за нейното вземане е отпаднало.

(3) Решението не подлежи на обжалване.“.

➤ НПК не урежда правомощие на съда, когато във въззивната инстанция се установи, че деянието, предмет на обвинението, се преследва по тъжба на пострадалия. Това е логично и в съответствие с концепцията на законодателя, че промяната на характера на престъплението (от общ към частен характер) представлява изменение на обвинението и то е недопустимо във въззивното производство. Посочената промяна в характера на престъпното деяние може да настъпи в резултат на събраните във въззивната инстанция допълнителни доказателства. В този случай въззивният съд има единствена възможност – да оправдае подсъдимия по повдигнатото обвинение поради това, че извършеното деяние се преследва по тъжба на пострадалия. Подобно решение е в съответствие със закона, но нарушава правото на пострадалия от престъпление от частен характер да търси осъждане на дееца и той не разполага с никакъв начин да реализира това свое право.

Затова е направено предложение *de lege ferenda* за законодателно уреждане на ново правомощие на въззивния съд с допълнителен текст в разпоредбата на чл. 335, ал. 2 *in fine* НПК, регламентираща връщането на делото на първата инстанция, със следното съдържание – „и когато установи, че престъплението, се преследва по тъжба на пострадалия“.

➤ По делата от частен характер правомощието на въззивния съд да отмени присъдата и постановява нова присъда, когато се налага да приложи закон за по-тежко наказуемо престъпление, ако е имало обвинение за това престъпление в първата инстанция (чл. 336, ал. 1, т. 1 НПК) е трудно приложимо. Това произтича от задължението на съда да направи правна квалификация на описаните в тъжбата фактически положения, на която частният тъжител не може да влияе. Само в една хипотеза е възможно правилно и законосъобразно реализиране на правомощието по чл. 336, ал. 1, т. 1 НПК – когато първоначалната правна квалификация на деянието, дадена от съдията-докладчик, е променена от съда по време на съдебното следствие, но в присъдата е приложен закон за по-леко наказуемо престъпление.

Когато първоинстанционният съд не е изменил обвинението в съдебно заседание, като съобщи на страните за новата по-тежка квалификация, която представлява закон за по-тежко наказуемо престъпление, няма обвинение за това престъпление в първата инстанция. Поради това е неприложимо правомощието на въззивния съд по чл. 336, ал. 1, т. 1 НПК. По този начин,

поради нормативния дефицит в изменението на обвинението в първата инстанция и невъзможността на въззивния съд да коригира грешката, се нарушава правото на пострадалия от престъпление от частен характер да получи законосъобразно правосъдие с оглед на правилното приложение на материалния закон. На практика сегашната правна уредба „санкционира“ частния тъжител за чужди грешки. Затова *de lege ferenda* в разпоредбата на чл. 335 НПК следва да се добави нова алинея 3 със следното съдържание – „(3) Когато наказателното производство е образувано по тѣжба на пострадалия, въззивният съд отменя присъдата и връща делото на първата инстанция за отстраняване на нарушения на материалния закон, допуснати при постановяване на присъдата.“.

г) По делата от частен характер касационното обжалване на въззивните актове е недопустимо. С допълнението през 2017 г. на разпоредбата на чл. 346, т. 2 НПК (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.) касационният контрол е изключен и за новите присъди на окръжните съдилища по тази категория дела, които са въззивна инстанция.

С допълнението на чл. 346, т. 2 НПК от 2017 г., с което се изключи напълно касационния контрол по делата от частен характер, частният тъжител се лиши от правото му да иска проверка по право от две съдебни инстанции.

д) Привеждането в изпълнение на влезлите в сила актове на съда е стадий на съдебната фаза, който има специфични особености в производството по дела за престъпления, които се преследват по тѣжба на пострадалия.

➤ В този стадий за тази категория дела има само една специфична разпоредба (чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК), която допуска освобождаване от изтърпяване на наказание, наложено за престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, когато преди започване на неговото изпълнение частният тъжител е поискал това.

По същността си искането на частния тъжител е частен случай на правото на пострадалия от престъпление от частен характер за реализиране на наказателно преследване срещу извършителя на престъпното деяние от частен характер, от което неразривна част е неговото право да иска прекратяване на наказателното преследване в различни моменти от неговото развитие (оттегляне на тѣжбата, помирение, искане осъденият да не тѣрпи наказанието).

Разпоредбата на чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК поставя отрицателно условие за упражняването на това право – изпълнението на наложеното наказание да не е започнало. Логиката на това ограничение за правото на частния тъжител е свързана с търсене на баланса между държавния и обществен интерес (наложеното наказание да се изпълни) и частния интерес на тъжителя (да освободи осъдения от изтърпяване на наложеното наказание). До началото на

изпълнението на наказанието волята на лицето е водеща, а след предприети действия от държавни органи по изпълнение на наложеното наказание доминира публичния интерес. Това ограничение не държи сметка за спецификата на тази категория дела (доброволното уреждане на отношенията между пострадалия и дееца) и затова логично е *de lege ferenda* това ограничение за упражняване на правото на частния тъжител да отпадне.

С оглед на процедурата по реализиране на това право се прави предложение *de lege ferenda* компетентният съд да бъде първоинстанционния, който най-често е районния съд по тази категория дела. Подобно разрешение има при института на реабилитацията (чл. 433, ал. 1 НПК). Така ще се получи яснота за компетентния орган *a priori* (а не неяснота с оглед на изискването на НПК това да е съдът, който е постановил акта) и това ще доведе на практика и до разтоварване на окръжния съд.

Предлага се нова редакция на разпоредбата на чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК, която да се обособи в самостоятелна алинея на чл. 414 НПК със следното съдържание – „Първоинстанционният съд се произнася по освобождаване от изтърпяване на наказание, наложено за престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия, когато частният тъжител е поискал това. Определението се съобщава на частния тъжител и на осъдения и не подлежи на обжалване.“.

➤ Спецификата на тази категория дела дава отражение и на другото правомощие на съда, свързано с произнасяне по всички затруднения и съмнения, свързани с тълкуването на влязлата в сила присъда или определение (чл. 414, ал. 1, т. 1 НПК).

Нелогична е разпоредбата на чл. 414, ал. 2 НПК относно призоваването на частния тъжител в процедурата по тълкуване на съдебните актове по делата за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия. Призоваването му е ограничено само до хипотезата на искането за освобождаването от изтърпяването на наложеното наказание (чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК). Вместо частния тъжител участва задължително прокурорът (чл. 414, ал. 3 НПК), който няма никаква роля по тази категория дела (извън хипотезите на чл. 48 НПК и чл. 49 НПК). Частният тъжител като главен обвинител е лишен от участие, когато ще се решават въпроси, свързани със затруднения и съмнения в съдебните актове, при постановяването, на които той е участвал. Затова е необходима законодателна промяна *de lege ferenda*.

В обобщение новата редакция на чл. 414 НПК следва да изглежда така:

„Решение на съда във връзка с привеждане в изпълнение на влезли в сила актове на съда

Чл. 414 (1) Съдът, който е постановил влязлата в сила присъда, решение или определение, се произнася по всички затруднения и съмнения, свързани с тълкуването им.

(2) Въпросите, посочени в ал. 1, се разглеждат в съдебно заседание с призоваване на осъдения, а по делата, които са образувани по тѣжба на пострадалия – и на частния тѣжител.

(3) Участието на прокурора по дела от общ характер е задължително.

(4) Първоинстанционният съд освобождаване от изтърпяване на наказание, наложено за престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, когато частният тѣжител е поискал това. Определението се съобщава на частния тѣжител и на осъдения и не подлежи на обжалване.“.

е) За делата от частен характер възобновяването на наказателните дела като самостоятелен и извънреден способ за проверка на влезли в сила присъди, решения и определения намира ограничено приложение.

➤ По тази категория дела нормативно е ограничен кръгът на легитимизираните лица, които могат да правят искане за възобновяване. Правото на осъдения да направи искане за възобновяване на наказателното дело в случаите на чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК е допустимо само за престъпления от общ характер (чл. 420, ал. 2 НПК). Искане за възобновяване на наказателно дело от частен характер може да направи окръжният, съответно военният прокурор, при наличието на основание по чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 НПК и главният прокурор – при основанията по чл. 422, ал. 1, т. 4 – 6 НПК (чл. 420, ал. 1 НПК).

➤ Независимо от липсата на изрично нормативно ограничение на практика част от основанията по чл. 422, ал. 1 НПК са неприложими за престъпленията от частен характер. На практика възобновяване на тази категория наказателни дела е допустимо на основанията по чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 и 5 НПК.

➤ Частният тѣжител не участва в производството по възобновяване на наказателни дела, когато то е поискано от прокурора. При разглеждане на искането за възобновяване и упражняване на правомощието на контролния съд по чл. 425, ал. 1, т. 4 НПК, се получава нелогична ситуация със субекта на обвинението. По делата, образувани по тѣжба на пострадалия, на практика се получава, че частното обвинение няма субект. Нелогично е участващият прокурор да осъществява функцията по обвинението, без да е встъпил в производството по реда на чл. 48 НПК.

➤ Действащата правна уредба води до negliжиране на делата от частен характер. Тази тенденция се засили особено след измененията на НПК през 2017 г. (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.), когато касационното обжалване по тази категория дела е недопустимо.

Затова *de lege ferenda* следва да се допусне частният тѣжител като субект, който може да иска възобновяване на наказателното дело в случаите на чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК. Същото важи и за осъденото лице по дело от частен характер. Затова в разпоредбата на чл. 424, ал. 2 НПК може да се

добиви след „оправдания“ „а когато делото е образувано по т-жба на пострадалия, и на частния т-жител.“

II. Публикации, представени за конкурса:

1. Някои въпроси по обжалването и протестирането на разпореждането на съдията-докладчик (чл. 249, ал. 3 НПК) и определението на първоинстанционния съд (чл. 288, ал. 2 НПК) за връщане на делото на прокурора. – В: Наказателното законодателство – традиции и перспективи. Сборник доклади. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016, 357-369.

2. Въззивен контрол върху първоинстанционния съдебен акт при връщане на делото на прокурора. – В: Право и государство в современном мире: состояние, проблемы, тенденции развития. Материалы международной научно-теоретической конференции – III Международные „Мальцевские чтения“ – памяти заслуженного деятеля науки Российской Федерации, члена-корреспондента РАН, доктора юридических наук, профессора Мальцева Геннадия Васильевича (Белгород, 21-22 апреля 2016 г.). – Белгород, ООО „Гик“, 2016, 57-67.

Двата доклада са идентични по разглежданите проблеми и третира възможността за обжалване и протестиране на разпореждането на съдията-докладчик и на определението на първоинстанционния съд за връщане на делото на прокурора поради допуснато на досъдебното производство отстранимо съществено нарушение на процесуалните правила, довело до ограничаване на процесуалните права на обвиняемия или на неговия защитник.

а) Принципно връщането на делото на по-долни стадии от процесуалното развитие противоречи на новата концепция за централното място на съдебното производство в наказателния процес и на принципа за разглеждане и решаване на делото в разумен срок.

б) Анализирани са възможните процесуални нарушения на досъдебното производство, които водят до ограничаване на процесуалните права на обвиняемия или на неговия защитник и на тази база, с оглед на начина на тяхното естество и механизма на установяване, условно те са разделени на две групи:

➤ В първата група попадат онези нарушения, които се състоят в неизвършване на предписани процесуални действия, при които това е довело до ограничаване на правата на обвиняемия или на неговия защитник. Към тях могат да се отнесат невръчване на постановлението за привличане като обвиняем, непредявяване на разследването, непризоваване на обвиняемия или на неговия защитник за определено процесуално действие и други. Те са

формални нарушения и тяхното установяване от съда не създава практически проблеми.

➤ Втората група нарушения е по-трудно определяема и установима с оглед конкретното ограничаване на правата. При нея съответното процесуално действие формално е извършено, но правата на обвиняемия или на неговия защитник са ограничени поради начина на извършването му, който не позволява пълноценно реализиране на правото на защита. Преценката следва да се извърши на базата на детайлен анализ на цялото дело и всички извършени процесуални действия с оглед отражението на съответното нарушение върху възможността за ефективно упражняване на правото на защита на обвиняемия. Като такива могат да се посочат неразясняване на процесуалните права на обвиняемия от разследващите органи, недостатъчно време за запознаване с материалите при предявяване на разследването, противоречие, неяснота, непълнота или неточност в обвинителния акт и други.

в) Предмет на въззивна проверка при протестиране и обжалване на акта на съда за връщане на делото на прокурора е съдебния акт (разпореждането на съдията-докладчик или определението на първоинстанционния съд).

Същността на производството по проверка от въззивния съд на разпореждането на съдията докладчик и на определението на съда за връщане на делото на прокурора е контролно-отменително, а не въззивно. Упражняването на въззивен контрол върху акта на съдията-докладчик или на първоинстанционния съд за връщане на делото на прокурора поставя и въпроса за проверката на вътрешното убеждение на по-долния орган.

г) Във връзка с въззивната проверка може да се търси съотношение между осъществения въззивен контрол върху съдебния акт за връщане на делото на прокурора (по глава двадесет и втора на НПК) и въззивния контрол върху първоинстанционната присъда (по глава двадесет и първа на НПК). Поради това може да се получи така, че при въззивния контрол върху присъдата да се установи друго, различно от констатираното от съдията-докладчик или от първостепенния съд, отстранимо съществено процесуално нарушение, довело до нарушаване на процесуалните права на обвиняемия или на неговия защитник.

д) Възможността за атакуване на съдебния акт за връщане на делото на прокурора не създава по-големи гаранции за процесуалните права на обвиняемия и на неговия защитник, а напротив поражда някои труднорешими теоретични и практически проблеми. Затова възможността за обжалване и протестиране на съдебния акт за връщане на делото на прокурора следва *de lege ferenda* да бъде отменена.

3. Срок за подаване на тѣжбата на пострадалия по наказателни дела от частен характер. – В: Научни четения в памет на Венелин Ганев и Никола

Долапчиев. Сборник доклади. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, 178-186.

4. Процесуални проблеми на реторсията. – De jure, 2017, № 1, 21-27.

5. Встъпване на прокурора в наказателното производство за престъпления от частен характер. – В: Научни четения на тема „Правни норми и правни принципи“. Сборник доклади. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, 195-210.

6. Частното начало в наказателния процес. – В: Юбилейна международна научна конференция „Приложение на конституционните принципи в публичното и частното право“ – 25 години Юридически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и 25 години от приемането на Конституцията на Република България (06 – 07 октомври 2016 г.). Велико Търново: Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий“, 2017, 98-108.

Представените статии и доклади от научни конференции (т. 3 – 6) са публикации, които са инкорпорирани в представения монографичен труд и приносните моменти са анализирани и посочени в раздел I.

04.12.2017 г.

София

доц. д-р Георги Митов